

TA'LIMDA XAVFSIZLIK VA MAXFIYLIK: (DOLZARBLIK, MUAMMOLAR VA YECHIMLAR)

Mamajonova Barnoxon Muxitdinovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada raqamli transformatsiya sharoitida ta'limda xavfsizlik va maxfiylik masalalarining dolzarbligi, asosiy muammolari, ularning sabablari hamda yechimlarini o'rganadi. Maqolada talabalarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, ma'lumotlarning buzilishi, shaxsni aniqlash, fishing va kibernetik hujumlar kabi xavflarni bartaraf etish, shuningdek, xavfsizlik siyosatini ishlab chiqish, texnik xavfsizlik choralari ko'rish, xavfsizlikni audit qilish va qonunchilikka rioya qilish kabi muhim chora-tadbirlar tahlil qilinadi. Ta'lim muassasalari xavfsizlik va maxfiylikni ta'minlashga doimiy e'tibor qaratishlari, yangi xavflarni kuzatib borishlari hamda xavfsizlik choralari takomillashtirishlari zarurligi to'g'risida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *Ta'lim, xavfsizlik, maxfiylik, shaxsiy ma'lumotlar, ma'lumotlarning buzilishi, kibernetik hujumlar, fishing, xavfsizlik siyosati, texnik xavfsizlik, ma'lumotlarni himoya qilish.*

Bugungi kunda ta'lim raqamli texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq. Talabalar va o'qituvchilar o'quv jarayonida turli xil elektron resurslardan, onlayn platformalardan va bulutli xizmatlardan faol foydalanmoqda. Bu o'z navbatida ta'lim muassasalarida saqlanayotgan shaxsiy ma'lumotlarning hajmini oshirmoqda. Talabalarning shaxsiy ma'lumotlari, baholari, sog'lig'i, moliyaviy ahvoli va boshqa shaxsiy ma'lumotlar ta'lim muassasalarida saqlanadi.

Shu sababli ta'limda xavfsizlik va maxfiylik masalalari tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'plab imkoniyatlar yaratish bilan birga, shaxsiy ma'lumotlarning buzilishi, o'g'irlanishi va noto'g'ri ishlatilishi kabi xavflarni ham tug'diradi. Kibernetik hujumlar, ma'lumotlarning sizdirilishi, shaxsni aniqlash va soxtalashtirish kabi xavflar ta'lim muassasalarining xavfsizligiga tahdid solishi mumkin.

Ta'limda xavfsizlik va maxfiylikni ta'minlash nafaqat talabalarning huquqlarini himoya qilish, balki ta'lim muassasasining obro'sini saqlash, ta'lim jarayoniga ishonchni oshirish va raqamli muhitda xavfsiz ta'lim olish imkoniyatini yaratish uchun ham muhimdir. Bu maqolada ta'limda xavfsizlik va maxfiylikning asosiy muammolari, ularning sabablari va yechimlari ko'rib chiqiladi.

Ta'limda xavfsizlik va maxfiylikning asosiy muammolari

Ma'lumotlarning buzilishi: Ta'lim muassasalaridagi ma'lumotlar bazalari va tizimlarga ruxsatsiz kirish, ma'lumotlarni o'g'irlash, o'zgartirish yoki yo'q qilish.

Shaxsni aniqlash: Talabalarning shaxsini aniqlash va ularning ma'lumotlaridan noto'g'ri foydalanish.

Fishing: Talabalarni aldash va ularning shaxsiy ma'lumotlarini, login va parollarini o'g'irlash.

Kibernetik hujumlar: Ta'lim muassasalari tizimlariga zarar yetkazish, ma'lumotlarni shifrlash va to'lov talab qilish. Ta'lim muassasalarining shaxsiy ma'lumotlarni uchinchi tomon xizmatlari (masalan, bulutli xizmatlar) orqali baham ko'rishi, bu esa ma'lumotlarning xavfsizligiga tahdid solishi mumkin. Ta'lim muassasalarining shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish qoidalariga rioya qilmasligi.

Muammolarning sabablari

- Texnik xatoliklar: Ta'lim muassasalarining veb-saytlari, ilovalari va tizimlaridagi xatoliklar xavfsizlikka zaif nuqtalarni yaratishi mumkin. O'qituvchilar, talabalar va ta'lim muassasalari xodimlarining xavfsizlik qoidalariga rioya qilmasligi, ehtiyotsizligi yoki noto'g'ri harakatlari. Ta'lim muassasalarining xavfsizlik masalalariga yetarli e'tibor bermasligi, xavfsizlikni ta'minlash uchun zarur resurslarni ajratmasligi.

- Yangi xavflar: Kibernetik jinoyatchilarning yangi usullari va texnologiyalari paydo bo'lishi.

Yechimlar

- Xavfsizlik siyosatini ishlab chiqish: Ta'lim muassasalari shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha aniq siyosatga ega bo'lishlari kerak. Talabalar, o'qituvchilar va ta'lim muassasalari xodimlari uchun xavfsizlik qoidalarini va tahdidlar haqida doimiy ravishda treninglar o'tkazish. Ma'lumotlarni muntazam ravishda zaxiralash va xavfsiz joyda saqlash. Ta'lim muassasalarining xavfsizlik tizimini muntazam ravishda auditdan o'tkazish va zaif nuqtalarni aniqlash.

Qonunchilikka rioya qilish Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha qonunlar va qoidalarga rioya qilish.

Ta'limda xavfsizlik va maxfiylikni ta'minlash - bu doimiy davom etadigan jarayon. Ta'lim muassasalari doimiy ravishda yangi xavflarni kuzatib borishi va xavfsizlik choralarini takomillashtirishi kerak.

ADABIYOTLAR:

1. Axborot xavfsizligi asoslari: Darslik / I. M. Karimov, N. A. Turgunov. T.: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2016. - 91 b.

2. Yo'ldoshev Shohruhbek Zokirjon o'g'li, Mirzamaxmudov Azamatjon Baxtiyor o'g'li. (2022). Axborot xavfsizligi darajasi va uning zamonaviy kompyuter tarmoqlaridagi o'rni. Galaxy xalqaro fanlararo tadqiqot jurnali , 10 (5), 966-968.

3. Yo'ldoshev Shohruhbek Zokirjon o'g'li (2023). Integratsiyalashgan axborot xavfsizligi tizimini joriy etish. «Zamonaviy informatikaning dolzarb muammolari: